

ÖVERSATT INTERVJU MED COLTAN SCRIVNER OM HUR FILMER KAN VARA EN DEL AV KRISBEREDSKAP OCH BEREDSKAPEN FÖR KRIG

Intervjun nedan ingår i Folk och Försvarspoddens avsnitt *Kan filmer förbereda dig för kris och krig?* För frågor och översättning står Daniel Kjellén, programansvarig på Folk och Försvar. Mindre redaktionella justeringar har gjorts för att underlätta läsning.

Jag börjar med att fråga om filmer mer allmänt kan förbereda oss för kriser och krig? Hur kan den mekanismen fungera?

Jag tror att filmer används av människor för att förbereda sig för saker i en väldigt generell bemärkelse.

Om du lär dig att spela mot ett rivaliserande idrottslag, vad gör du då? Tittar på film där de spelar mot andra lag, eller hur? Det förbereder dig för hur de kommer att agera när vi spelar mot dem.

Om du lär dig flyga så använder du dig av en flygsimulator. Man hoppar inte in i ett plan och flyger direkt. Du övar i en flygsimulator. Så du simulerar upplevelsen av att flyga. Jag tror att filmer kan simulera vissa typer av upplevelser som vi av en eller annan anledning inte vill vara med om första gången vi möts av det.

Till filmen *Contagion* som exempel. Vi såg att *Contagion* blev väldigt populär de första månaderna av COVID-19-pandemin, åtminstone här i USA och jag tror att detsamma gällde även i stora delar av Västeuropa. Och *Contagion* gav oss en simulering av hur en pandemi kunde se ut.

Så inte bara hur viruset kunde se ut, utan också hur människor skulle reagera på det. Jag tror att det var vad människor tyckte var värdefullt och intressant i *Contagion*, särskilt i tidsperioden mars och april 2020.

Jag tror att en sak som filmer eller andra typer av media kan göra för oss är att erbjuda oss levande simuleringar av upplevelser som vi inte har haft ännu.

Psykologisk beredskap är en sak, men tror du att det finns en skillnad i hur människor förbereder sig praktiskt för en kris eller en katastrof efter att ha sett en katastroffilm? Tar de det längre än till en mental beredskap?

Det är svårt att säga. Jag tror att vissa kanske gör det. Naturligtvis kan dessa människor redan vara benägna att förbereda sig för katastrofer i någon mån.

Till exempel: I en artikel som jag publicerade 2020 tillsammans med några kollegor tittade vi på om skräckfans eller fans av andra genrer var mer eller mindre resilienta under pandemin, eller åtminstone de första månaderna av pandemin. Men vi tittade också på om de kände sig mer förberedda på pandemin eller inte, specifikt vad gällde materiell beredskap – har de köpt rätt saker? Bunkrade de?

Vad vi såg då var att människor som var fans av vissa typer av filmer, i synnerhet vad vi kallade prepper-genrer - filmer som involverar någon form av världsförändrande händelse,

där resultatet var något som världen aldrig hade sett tidigare och där om du var beredd så skulle du klara dig mycket bättre (till exempel filmer som filmer med utomjordiska invasioner, zombieapokalyptser eller andra typer av apokalyptiska filmer)...

Vad vi såg var att människor som är fans av just dessa typer av filmer svarade att de var mer materiellt förberedda för pandemin. Med det sagt så är det inte klart att dessa filmer övertalade dem att bli mer förberedda eller om den typ av person som redan är förberedd för en katastrof är mer benägen att titta på den typen av filmer. Oavsett så tror jag att om en person som vill vara en så kallad prepper också tittar på fiktiva framställningar om prepping så kommer de åtminstone att ha någon form av intuition som kan hjälpa dem att förstå hur man förbereder sig bättre för kris.

Så det är svårt att säga om det fungerar eller inte, men visst lyfter det idéer om hur man gör saker, så ju mer verklighetsnära filmen är, ju bättre skildringen av verkligheten är, desto bättre skulle [ohörbart] vara.

Du forskar om något som du kallar morbid nyfikenhet. Kan du utveckla lite om vad det är och hur det passar in i denna typ av psykologisk mekanism hos människor?

Jag har definierat morbid nyfikenhet som ett intresse eller en nyfikenhet om hotfulla situationer eller potentiella faror.

Det är en särskilt intressant typ av nyfikenhet, för vanligtvis tänker vi på nyfikenhet som att det handlar om lättsamma saker. Till exempel "Jag är nyfiken på hur den här personen mår" eller "Jag är nyfiken på vad det här vetenskapsområdet kan säga om något". Men det finns vanligtvis inga kostnader, eller åtminstone mycket minimala kostnader, förknippade med saker vi är nyfikna på.

När det handlar om morbid nyfikenhet så finns det potentiella kostnader förknippade med det vi är nyfikna på. Om du är nyfiken på våld eller om du är nyfiken på farliga människor eller psykopater, så finns det kostnader med att lära sig den typen av information.

Det bästa sättet för dig att lära dig den typen av information, eftersom det finns en sådan kostnad, är att lära dig genom en simulering snarare än att ta till sig kunskapen direkt. Det är bättre att lära sig om psykopater genom att läsa en bok om dem eller att titta på en film om dem än att träffa en på stan och sedan få veta att det var en psykopat, eller hur?

Vår hjärna gör sådana kostnad/nyttobräkningar väldigt snabbt, och vi söker situationer där kostnaderna är lägre men fördelarna förblir höga. En hyfsat sanningsnära eller till synes sann simulering är en bättre möjlighet att lära sig om en sådan händelse än den faktiska verkligheten, så länge du kan hitta en bra och korrekt simulering.

Morbid nyfikenhet gör att vi söker upp dessa situationer och genom dem kan vi potentiellt förbereda oss antingen materiellt för vissa typer av hot, eller – och det här är en sak som mina kolleger och jag har argumenterat för – att de faktiskt kan förbereda oss mentalt eller känslomässigt.

Många människor har inte goda erfarenheter av att känna sig rädda eller oroliga och jag tror att skrämmande [konst- eller underhållningsmedia, reds. anm.] i synnerhet erbjuder oss en säker plats att uppleva dessa känslor och lära oss att navigera bland dem.

Många människor får panik när de börjar känna sig riktigt rädda eller riktigt oroliga. Delvis för att det är meningen att du ska känna panik, men delvis också för att vi inte är vana vid det. Vi

är inte vana vid att känna dessa känslor och det känns som att du tappar kontrollen. Om du lär dig att navigera i den känslan i ett säkert sammanhang, kan du vara bättre lämpad att hantera den i andra typer av situationer också. Om jag blir riktigt bra på att lugna ner mig och tänka rationellt när jag ser en skräckfilm eller besöka spökhuset på ett nöjesfält under Halloween, kan jag vara bättre på att göra det också när insatserna är verkliga.

Jag tror att skräckfilmer inte är det enda sättet att göra detta på, åtminstone vad gäller känslomässig beredskap. Jag tror att varje form av situation du sätter dig själv i där du kan testa dina gränser, särskilt när det gäller rädsla och ångest, förmodligen kan fungera riktigt bra för det här.

Jag vet att man inom vissa kampsporter har pratat om det här. Brasiliansk jiu-jitsu är ett vanligt exempel eftersom sparring i brasiliansk jiu-jitsu är på en mycket verklig nivå. Man använder riktiga grepp. Du är verkligen fastklämd, i motsats till exempelvis sparring i boxning där man håller tillbaka lite. Simuleringen i brasiliansk jiu-jitsu är mycket mer lik den faktiska sporten.

Det är samma sak med filmer. Om de kan skildra något på ett realistiskt sätt kan de vara ännu bättre på att hjälpa dig förbereda situationen de simulerar.

Finns det några gränser för vilka typer av filmer som kan vara effektiva för att främja denna typ av mentala eller känslomässiga beredskap? Finns det några gränser för när en film slutar vara användbar som ett sätt för publiken att förbereda sig för en kris, ett krig eller någon annan typ av katastrof?

Jag tror absolut att det finns gränser, och ärligt talat, förmodligen får man den största fördelen av att åtminstone se en sådan film. Att se scenariot utspela sig minst en gång. För om jag stöter på ett problem som jag aldrig har upplevt tidigare så krävs det mycket energi och kognitiv kraft för mig att arbeta igenom det snabbt samtidigt som jag kommer med ett bra svar på situationen.

Om jag nu stöter på samma problem och jag har sett ett liknande scenario i en simulering, även om det bara är en gång tidigare, har jag något att komma tillbaka till och agera utifrån. Återigen så beror det på om simuleringen var en bra simulering som passar just den situationen. Om den är dålig kan det faktiskt leda dig åt fel håll, åtminstone vad gäller bokstavlig beredskap.

En sak som vi hittade i artikeln om skräckfans och motståndskraft som jag nämnde tidigare var att vi också frågade människor "har du någonsin sett en pandemifilm?" *Contagion* är den mest populära pandemifilmen, men det finns ett par andra också.

Vad vi såg var att de som hade sett minst en pandemifilm - du behövde inte ha sett alla pandemifilmer eller flera pandemifilmer om året för att hålla dig uppdaterad - men de som hade sett minst en pandemifilm var mycket mer förberedda än de som aldrig hade sett en.

Det kan också bero på att de som väljer att se en pandemifilm är mer benägna att ha vissa personlighetsdrag eller liknande som hjälper dem förbereda sig ändå. Vi försökte kontrollera för det i vår analys. Vi kontrollerade för saker som ålder, kön och inkomst. Vi kontrollerade också för de fem främsta personlighetsegenskaperna, i synnerhet neuroticism som är förknippad med negativ emotionalitet och hanteringen av stressiga situationer.

Vi försökte vidare kontrollera för många av olika personlighetsdrag och individuella skillnader som kan påverka hur förberedd och hur motståndskraftig man är, och även när vi kontrollerade för dem såg vi en effekt.

Utifrån det här, tror du att myndigheter aktivt skulle kunna använda filmer för att förbereda sin befolkning för kris? Skulle de kunna använda filmer på ett proaktivt sätt och om de kan det, bör de göra det? Är det ett bra verktyg för dem att använda?

Jag tror att frågor som "kan regeringen göra det här?" och "bör regeringen göra det?" alltid är svåra. Jag tror att filmer är ett lättillgängligt verktyg som många människor inte bara tycker är intressant, men kanske också uppmärksammar och lär sig bättre av än andra typer av material.

På så sätt kan filmer vara ett bra sätt att sprida information om simuleringar av vissa händelser. Huruvida myndigheter bör använda sig av detta är svårare att säga, och frågan är om det skulle fungera... Jag tror att en sak vi har lärt oss under pandemin, åtminstone här i USA, är att bara för att du har rätt verktyg för att hantera något så tar inte alla till sig av det.

Ta till exempel vaccin. All vetenskap tycks peka på att vaccin är säkra och effektiva, och det gäller för COVID-vaccinen lika mycket som alla andra vaccin.

Trots det hade uppenbarligen inte alla fullt förtroende för det. Fortfarande så har inte alla fullt förtroende för det. Så jag tror att något liknande kan hända med alla typer av information som staten lägger fram om hur man ska hantera kriser. Jag tror att folk blir skeptiska, lite konspiratoriska, på vissa sätt. Så ja, det kan kanske fungera, men jag tror att vi måste tänka mycket noga på om det är värt de potentiella kostnaderna? Vissa människor kan misstro en och sedan göra fel sak, eller tro att de borde göra motsatsen till vad staten föreslår.

Så förstår jag dig rätt att det här är ett oprecist verktyg när det gäller att uppnå syftet, och att man inte skulle ha samma typ av kontroll över effekterna som med andra former av kriskommunikation?

Det där är en bra poäng. Om någon är ovillig att lita på att myndigheter ger korrekt information om en katastrof kanske det inte spelar någon roll om det är en film eller en officiell broschyr eller andra typer av saker. Så i den meningen kanske befolkningen litat lika mycket på en film som på någon annan typ av officiellt dokument, men kanske är film mer lättsmält för den genomsnittliga medborgaren.

Något som vi talar mycket om här i samband med det pågående kriget i Ukraina är beredskapen för inte bara en civil kris där man möter ett icke-mänskligt hot, utan också krig. Naturligtvis är krigsfilmer en egen genre av filmer med andra typer av berättelser, andra typer av berättande och andra syften än katastroffilmer eller skräckfilmer, åtminstone till viss del. Tror du att krigsfilmer kan ha samma effekt när det gäller mental eller känslomässig beredskap hos sin publik som till exempel skräck- eller katastroffilmer?

Ja, det tror jag att de kan. Återigen beror det på hur situationerna skildras i en krigsfilm, hur verklighetsnära de är. Givetvis så utgår jag från att varje krig är unikt utifrån var du befinner dig och när det sker i historien. Ett storskaligt krig 2022 skulle vara mycket skrämmande, väldigt annorlunda än låt oss säga första eller andra världskriget. Så ja, jag tror att krigsfilmer kan ge folk som aldrig [upplevt krig], som till exempel inte har genomgått militär tjänstgöring, en uppfattning vad krig innebär, förutsatt att de är verklighetsnära simuleringar av hur krig faktiskt är.

Återigen så är jag inte säker på att vi verkligen vet hur ett storskaligt krig, till exempel i Europa, skulle se ut 2022. Jag tror att det som gör oss rädda är att vi inte kan förbereda oss. Det är svårt för oss att förbereda oss för det, eftersom vi inte vet hur det faktiskt skulle vara.

Med det sagt, tror jag att när man inte vet hur något kommer att bli så är söker man sig till fiktionen. Science fiction i synnerhet, men jag antar att man också kan argumentera för att samma sak gäller krigsfilmer som utspelar sig i framtiden (vilket i och för sig skulle kunna kategoriseras som science fiction).

Så kanske. Jag tror att vi måste vara försiktiga med vår bedömning av hur verklighetsnära den typen av [simuleringar] kan vara, eftersom science fiction uppenbarligen inte har rätt i allt, men på lång sikt blir mycket ändå rätt.

De saker som människor kan fantisera fram kan de så småningom också skapa i verkligheten. Vi kanske kommer kunna göra en film som skulle visa hur ett storskaligt krig kan se ut på 2000-talet, men vi måste granska sådana filmer noga för att avgöra om de verkar realistiska eller inte, om de verkar överensstämma med verkligheten.

Vad gäller om sådana filmer kan förbereda människor för krig eller inte, så skulle jag säga att det vore svårt. Det är svårare att konkret förbereda sig för krig. Det är ju något som den genomsnittliga enskilda medborgaren, oavsett militär erfarenhet, inte har någon kontroll över eller i alla fall mycket lite kontroll över.

Det är inte så mycket man kan göra för att stoppa ett helt land från att invadera ens eget land. Men krigsfilmer skulle kunna förbereda dig mentalt så att du kan fatta bättre beslut i stunden – för dig själv, för din familj eller för din stat. För ditt land.

En sista fråga: Som jag förstår det tittar du i din forskning på hur publiken reagerar på vissa filmer och andra typer av populärkultur före eller under en kris. Men finns det skäl att tro att den här typen av filmer kan hjälpa människor som drabbats av kris också i efterhand? Finns det några sätt på vilka filmer kan hjälpa någon att hantera tidigare trauman?

Det är ett knepigt område, huruvida filmer kan hjälpa någon hantera något som de redan har upplevt. Till exempel skulle man kanske kunna hjälpa dem att arbeta igenom det de varit med om på ett sätt som känns säkert och att bearbeta den informationen. Jag tror att det är ett utforskat forskningsområde, och det är ett svårt område att forska inom eftersom de människor du försöker hjälpa också är en slags högriskpopulation. För om det du tror kan fungera inte gör det, eller ännu värre – om det orsakar skada – är riskerna mycket höga i den här typen av forskning.

Jag tror att det finns en potential för vissa människor. Jag har pratat med personer som deltagit i mina studier och som har sagt till mig att de upplevt traumatiska händelser. I synnerhet skräckfilmer verkar vara det man vänder sig till för att hantera detta. De har då sagt att det hjälper dem bearbeta och hantera traumatiska händelser som har hänt dem.

Samtidigt vet jag inte... Jag tror att dessa människor tycker att det hjälper dem. Jag vet inte om det verkligen hjälper dem. Det är mer en klinisk bedömning som jag inte har gjort men vissa människor tror absolut att filmer kan hjälpa dem att hantera eller bearbeta händelser som har de varit med om, som traumatiska händelser till exempel.

Jag tror att det är ett svårt område att forska inom, men jag tror att det är potentiellt mycket lovande område att utforska, för om något så enkelt som en berättelse kan hjälpa någon att övervinna en traumatisk händelse som annars är svår, väldigt svår, att behandla så skulle det vara banbrytande.

Jag skulle säga att det är möjligt att filmer kan hjälpa människor att bearbeta eller hjälpa dem att gå vidare efter vissa traumatiska händelser, men det är ett område som vetenskapen måste ta sig an mycket varsamt.